МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

Карпатський національний університет імені Василя Стефаника
Факультет філології
Кафедра української мови

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

«Написання есе: методичний аспект»

Рівень вищої освіти – магістр
Освітньо-професійна програма «Середня освіта (Українська мова і література)»
Спеціальність «А4 Середня освіта (за предметними спеціальностями)»
Спеціалізація «Українська мова і література»
Галузь знань «А Освіта»

м. Івано-Франківськ – 2026

Робоча програма навчальної дисципліни «Написання есе: методичний аспект» підготовки здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти галузі знань «А Освіта», спеціальності «А4 Середня освіта (за предметними спеціальностями)» за освітньо-професійною програмою «Середня освіта (Українська мова і література)».

Розробник: Пітель Віра Мирославівна, кандидат філологічних наук, доцент кафедри української мови

Погоджено

Гарант освітньо-професійної програми _____ Деркачова Ольга Сергіївна

Схвалено на засіданні кафедри української мови

протокол 2 від 16.09.26

Завідувач кафедри _____

Схвалено на засіданні науково-методичної ради факультету філології

протокол 2 від 21.09.2026

Голова науково-методичної ради _____

Затверджено

Директор / декан _____

2026 року

1. Загальна інформація	
Назва навчальної дисципліни	Написання есе: методичний аспект
ПІБ	Пітель Віра Мирославівна
Контактний телефон викладача	0502094024
E-mail викладача	vira.pitel@cnu.edu.ua
Форма здобуття освіти	денна
Статус навчальної дисципліни	вибіркова
Обсяг навчальної дисципліни	денна — 3 кред. ECTS, 90 годин
Курс (рік навчання)	2
Семестр	денна — 3
Форма підсумкового контролю	залік
Мова навчання	українська
Посилання на сайт дистанційного навчання	https://d-learn.pnu.edu.ua/
Графік консультацій	Упродовж семестру за встановленим розкладом на кафедрі та з розрахунком відповідного часу.

2. Передумови навчальної дисципліни
Методологія і методика наукових досліджень та академічна доброчесність, Сучасні освітні технології, Теоретико-прагматичні аспекти лінгвістики, Сучасні підходи до методики навчання української мови.

3. Анотація до навчальної дисципліни
Дисципліна «Написання есе: методичний аспект» є важливою для формування професійної компетенції вчителів-магістрів української мови і літератури закладів загальної середньої освіти, оскільки зосереджує увагу насамперед на проблемі методичного аспекту написання есе, що допоможе не тільки ефективніше самим висловлювати власні думки, а й навчати учнів техніці текстотворення. Пропонується процесуальний підхід до письма, який виокремлює якісно різні етапи роботи над текстом, кожен із яких має конкретну мету. Курс передбачає опрацювання найважливіших аспектів теорії та практики написання есе, зокрема розгляд основних понять і категорій есе; вивчення історії розвитку цього жанру; аналіз ключових характеристик есе, які відрізняють його від інших форм писемної творчості; вивчення типології есе за різними критеріями; засвоєння теорії написання есе та практичне оволодіння технікою написання есе; засвоєння етапів процесу письма, основ ефективного читання; окреслення проблеми плагіату та визначення оптимальних шляхів його уникнення в процесі створення есе; оволодіння методикою формулювання письмових завдань та коментування учнівських текстів.

4. Мета навчальної дисципліни
Мета викладання навчальної дисципліни «Написання есе: методичний аспект» – ознайомити студентів із методичними аспектами написання есе на основі процесуального підходу до письма.

5. Програмні компетентності та результати навчання
Інтегральна компетентність
Здатність розв'язувати складні задачі або проблеми в галузі освіти, що передбачає здійснення інновацій та проведення педагогічних досліджень і характеризується невизначеністю умов.
Загальні компетентності

ЗК-1. Здатність до застосування знань у практичних ситуаціях професійної діяльності. ЗК-2. Здатність до здійснення науково-педагогічних досліджень, розроблення проєктів та генерування нових ідей у галузі освіти. ЗК-4. Здатність до абстрактного мислення, аналізу і синтезу, вироблення власної дослідницької стратегії і її реалізації в професійній діяльності. ЗК-6. Здатність діагностувати проблеми в галузі освіти, знаходити рішення та брати відповідальність за їх втілення, бути критичним і самокритичним. ЗК-10. Здатність поважати погляди представників інших культур, цінувати різноманіття та мультикультуральність, дотримуватися гендерної рівності, зважати на права людей з особливими потребами.
Фахові (спеціальні) компетентності
ФК-1. Здатність застосовувати знання із літературознавства та мовознавства для вирішення професійних завдань, вільно користуватися спеціальною термінологією в обраній галузі філологічних досліджень. ФК-2. Здатність поглиблювати теоретичні та практичні знання з мовознавчих, літературознавчих, психолого-педагогічних дисциплін, здійснювати моніторинг власної педагогічної діяльності і визначати потреби, перспективи та наявні ресурси для професійного розвитку впродовж життя. ФК-4. Здатність розуміти тенденції в науці та освіті, готовність до використання інновацій у професійній діяльності. ФК-6. Здатність використовувати сучасні методи й технології навчання української мови і літератури, володіти методикою розвитку мовленнєвої компетенції здобувачів середньої освіти. ФК-10. Здатність застосовувати на практиці знання про принципи, методи та прийоми аналізу художнього тексту. ФК-11. Здатність до моделювання змісту навчання з метою формування в учнів ключових компетентностей, їх мотивації до саморозвитку. ФК-12. Здатність до усвідомлення національно-світоглядного, художньо-виховного, творчо-розвивального потенціалу української мови та літератури, вміння враховувати національні, етнічні, регіональні особливості освітнього процесу, формувати національно свідому особистість.
Програмні результати навчання
ПРН 3. Використовує сучасні методики й технології, зокрема інформаційні, для успішного й ефективного здійснення професійної діяльності та забезпечення якості викладання і навчання української мови й літератури, демонструє вміння практичного застосування педагогічних інновацій у професійній діяльності. ПРН 4. Здійснює науковий аналіз мовного, мовленнєвого й літературного матеріалу, демонструє вміння класифікувати, упорядковувати й узагальнювати навчальний матеріал відповідно до умов навчального процесу, потреб формування ключових компетентностей здобувачів освіти. ПРН 6. Демонструє вміння використовувати цифрові освітні ресурси, інформаційні та комунікаційні технології для пошуку, обробки й обміну інформацією у професійній діяльності, презентації власних та спільних результатів, реалізації дистанційного і змішаного навчання тощо. ПРН 14. Демонструє дотримання культури академічної доброчесності у власній діяльності та вміння формувати її в учнів.

6. Організація навчання

Вид заняття	Загальна кількість годин	
	денна форма	заочна форма
лекції	12	—
практичні заняття / семінарські заняття	18	—

лабораторні заняття		—
самостійна робота	60	—

Тема	Кількість годин									
	денна форма					заочна форма				
	лекції	практ./сем.	лаб.	самост. робота	разом	лекції	практ./сем.	лаб.	самост. робота	разом
Вступ. Поняття про есе як жанр письма.	2	2		10	14	—	—	—	—	—
Типологія есе.	2	2		10	14	—	—	—	—	—
Проблема плагіату під час написання есе.	2	2		10	14	—	—	—	—	—
Етапи процесу письма.	2	4		10	16	—	—	—	—	—
Основи ефективного читання.	2	4		10	16	—	—	—	—	—
Методика коментування учнівських текстів.	2	4		10	16	—	—	—	—	—
Разом	12	18		60	90	—	—	—	—	—

Поточний контроль

Тема заняття	Форми та методи оцінювання	ПРН	Рівень
Вступ. Поняття про есе як жанр письма.	Демонстрація, пояснення, бесіда, дискусії, практичні заняття, наочний та практичний (розбір практичних кейсів, робота з термінологією), робота над джерелами (педагогічні та філологічні матеріали, статті, підручники), самостійна робота, рольові ігри, метод проєктів.	ПРН 3, ПРН 14	A–F (100–1)
Типологія есе.	Словесні, наочні та практичні методи навчання: пояснення, бесіда, дискусія, демонстрація, виконання практичних завдань, аналіз кейсів, робота з фаховою термінологією, опрацювання статей, підручників та інших джерел, самостійна й проєктна робота, рольове моделювання.	ПРН 4, ПРН 6	A–F (100–1)

Проблема плагіату під час написання есе.	Пояснювально-ілюстративний, наочний і практичний методи; бесіда та дискусія; аналіз навчальних і практичних кейсів; робота з термінологією та фаховими джерелами; самостійне опрацювання навчального матеріалу; рольові ігри; проєктна діяльність.	ПРН 3, ПРН 4	A–F (100–1)
Етапи процесу письма.	Лекційне пояснення, демонстрація, бесіда, обговорення та дискусія, практичне опрацювання матеріалу, аналіз кейсів, термінологічний аналіз, робота з науковою та навчально-методичною літературою, самостійне опрацювання джерел, рольові вправи, проєктна робота.	ПРН 6, ПРН 14	A–F (100–1)
Основи ефективного читання.	Вербальні, візуальні та практико-орієнтовані методи: пояснення, демонстрація, бесіда, дискусія, практичні вправи, розбір кейсів, робота з термінологією, аналіз педагогічних і філологічних матеріалів, опрацювання наукових статей і підручників, самостійна та проєктна діяльність, рольові ігри.	ПРН 3, ПРН 6	A–F (100–1)
Методика коментування учнівських текстів.	Пояснення й демонстрація, діалогічні методи (бесіда, дискусія), практичне навчання, аналіз проблемних і професійно орієнтованих кейсів, робота з фаховою термінологією, опрацювання наукових, навчальних і методичних джерел, самостійна робота, рольове моделювання та метод проєктів.	ПРН 4, ПРН 14	A–F (100–1)
Самостійна робота			
Тематика самостійних робіт	Форми та методи оцінювання	ПРН	Рівень

Письмові роботи, пов'язані з практикою написання есе (наприклад: зразок вільного письма; текстотворення на різних етапах: передписання, писання і переписування; формулювання перифрази на основі цитати; написання різних видів есе тощо).	Пояснення, аналіз текстів-зразків, практичне виконання письмових завдань, вільне письмо, метод поетапного написання тексту, робота з цитатним матеріалом, перефразування, редагування власного тексту.	ПРН 3, ПРН 6, ПРН 14	A–F (100–1)
Індивідуальні завдання			
Тематика індивідуальних завдань	Форми та методи оцінювання	ПРН	Рівень

7. Критерії оцінювання результатів навчання	
Форма підсумкового контролю	залік
Загальна система оцінювання	Оцінювання результатів навчання здобувачів вищої освіти здійснюється відповідно до Положення про організацію освітнього процесу та розробку основних документів з організації освітнього процесу в Карпатському національному університеті імені Василя Стефаника (https://efund.cnu.edu.ua/wp-content/uploads/sites/24/2023/09/polozhennia-pro-orhanizatsiiu-osvitnoho-protsesu-ta-rozrobku-osnovnykh-dokumentiv-z-orhanizatsii-osvitnoho-protsesu.pdf). Кожен вид роботи оцінюється за 100-бальною шкалою. Отриманий бал в електронному журналі автоматично перераховується у підсумкову оцінку з урахуванням ваги цього виду роботи (множиться на відповідний ваговий коефіцієнт).

Вага оцінювання форм поточного контролю	
лекції	
практичні / семінарські	70
лабораторні	
індивідуальне завдання	
контрольна робота	20
самостійна робота	10
Вага оцінювання форми підсумкового контролю	
залік	

Шкала оцінювання	
Рівень	Критерій
A (90–100)	Здобувач вищої освіти демонструє глибокі системні знання навчального матеріалу, вільно володіє понятійним апаратом, здатний самостійно аналізувати, узагальнювати та застосовувати отримані знання у стандартних і нестандартних ситуаціях.
B (80–89)	Здобувач вищої освіти демонструє високий рівень знань навчального матеріалу, впевнено застосовує основні теоретичні положення та допускає незначні неточності.

C (70–79)	Здобувач вищої освіти загалом правильно відтворює навчальний матеріал, володіє основними знаннями та навичками, але допускає окремі помилки у застосуванні.
D (60–69)	Здобувач вищої освіти володіє базовими знаннями навчального матеріалу, відповіді є неповними, наявні суттєві неточності та труднощі у практичному застосуванні.
E (50–59)	Здобувач вищої освіти демонструє мінімально достатній рівень знань, відтворює лише окремі положення навчального матеріалу та допускає значну кількість помилок.
FX (26–49)	Здобувач вищої освіти не засвоїв значну частину навчального матеріалу, допускає грубі помилки, але має можливість повторного складання підсумкового контролю.
F (1–25)	Здобувач вищої освіти не володіє навчальним матеріалом, не здатний виконати основні завдання навчальної дисципліни та потребує повторного опанування освітнього компонента.

8. Політика навчальної дисципліни

Академічна доброчесність. Викладання навчальної дисципліни та взаємодія зі здобувачами ґрунтуються на принципах академічної доброчесності відповідно до чинних нормативних документів Карпатського національного університету імені Василя Стефаника:

- Кодекс академічної доброчесності Карпатського національного університету імені Василя Стефаника (https://efund.cnu.edu.ua/wp-content/uploads/sites/24/2026/08/kodeks-akademichnoi-dobrochesnostii-karpatskoho-natsionalnoho-universytetu-imeni-vasylia-stefanyka.pdf)
- Кодекс честі Карпатського національного університету імені Василя Стефаника (https://efund.cnu.edu.ua/wp-content/uploads/sites/24/2024/02/34-04-kodeksu-chesti-prykarpatskoho-natsionalnoho-universytetu-imeni-vasylia-stefanyka.pdf)
- Положення про систему забезпечення академічної доброчесності Карпатського національного університету імені Василя Стефаника (https://efund.cnu.edu.ua/wp-content/uploads/sites/24/2024/02/34-05-polozhennia-pro-zapobihannia-akademichnomu-plahiatu.pdf)
- Положення про порядок розгляду повідомлень про порушення академічної доброчесності, застосування заходів реагування та оскарження Карпатського національного університету імені Василя Стефаника (https://efund.cnu.edu.ua/wp-content/uploads/sites/24/2023/11/34-06_2022-polozhennia-pro-zapobihannia-akademichnomu-plahiatu-ta-inshym-porushenniam-akademichnoi-dobrochesnosti-1.pdf)
- Процедура забезпечення дотримання академічної доброчесності Карпатського національного університету імені Василя Стефаника (https://efund.cnu.edu.ua/wp-content/uploads/sites/24/2024/05/pr.01.1.1-08_2024-protsedura_8_universytet.pdf)
- Положення про політику відповідального використання технологій штучного інтелекту (https://efund.cnu.edu.ua/wp-content/uploads/sites/24/2025/09/25-022025-polozhennia-pro-polityku-vidpovidalnoho-vykorystannia-tekhnolohij-shi.pdf)

Відвідування занять. Організація освітнього процесу здійснюється відповідно до Положення про організацію освітнього процесу та розробку основних документів з організації освітнього процесу в Карпатському національному університеті імені Василя Стефаника (https://efund.cnu.edu.ua/wp-content/uploads/sites/24/2023/09/polozhennia-pro-orhanizatsiiu-osvitnoho-protsesu-ta-rozrobku-osnovnykh-dokumentiv-z-orhanizatsii-osvitnoho-protsesu.pdf).

Неформальна освіта. Визнання результатів навчання, здобутих шляхом неформальної освіти, здійснюється відповідно до Положення про визнання результатів навчання, здобутих шляхом неформальної освіти в Карпатському національному університеті імені Василя Стефаника (https://efund.cnu.edu.ua/wp-content/uploads/sites/24/2023/05/02-07.33_2022-polozhennia-pro-vyznannia-rezultativ-navchannia-zdobutykh-shliakhom-neformalnoi-osvity-v-prykarpatskomu-natsionalnomu-universyteti-imeni-vasylia-stefanyka.pdf).

9. Рекомендована література
Основна література
1. Бабій І. О., Голянич М. І., Стефурак Р. І. Словник лінгвістичних термінів : лексикологія, фразеологія, лексикографія. 2-ге вид, виправ. і доповнен. Івано-Франківськ : видавець Голіней О. М., 2024. 336 с.
2. Голодюк І. Есе : бліц-курс. Брустури : Discursus, 2020. 192 с.
3. Дудик П. С. Стилістика української мови : навч. посіб. Київ : Акалемія, 2005. 368 с.
4. Лінгвістичний аналіз тексту : словник термінів / Голянич М.І., Іванишин Н.Я., Ріжко Р.Л., Стефурак Р.І. / за ред. М.І.Голянич. Івано-Франківськ: Сімик, 2012. 392 с.
5. Мацько Л. І., Сидоренко О. М., Мацько О. М. Стилістика української мови: підручник. Київ : Вища школа, 2003. С. 462 с.
6. Сільман К. В. Есе як жанр на перетині літератури та журналістики : дис. канд..... філол. наук : 10.01.06. Миколаїв, 2019. 228 с.
7. Стефурак Р. І. Архітектоніка художнього есе. Наукові записки. Серія : Філологічні науки. № 2 (205). 2023. С. 194 – 199.
8. Пітель В.М., Пітель В.І. Мовні засоби вираження ссеми у творі Тараса Прохаська «Майбутнє буде давно». Abstracts of the XLIII International scientific and practical conference «Modern Challenges and Achievements of the Scientific Community of the 21st century» (October 16-18, 2024) Narva, Estonia. International Scientific Unity, 2024. Pp. 115-117.
9. Пітель В.М. «Національний проєкт : пишемо есе» : здобутки та перспективи. Modern ways of solving the problems of science in the world : VI International Science Conference, Warsav, Poland, February 13–15, 2023. S. 293 – 296.
10. Пітель В.М., Пітель В.І. Посилюваний повтор як один із засобів вираження ссеми у творі Тараса Прохаська «Майбутнє буде давно». Сучасний стан та перспективи розвитку науки, освіти, технологій та суспільства : збірник тез доповідей Міжнародної науково-практичної конференції (Кременчук, 9 лютого 2023 р.) : у 3 ч. Кременчук : ЦФЕНД, 2023. Ч. 2. С. 20 – 22.
Додаткова література
1. Титаренко М. Комунікація від нуля. Есеї для Мані. Львів : Видавництво Старого Лева, 2019. 232 с.
2. Титаренко М. Не музи, а м'язи. 50 вправ із творчопису. Київ : Лабораторія, 2023. 360 с.
3. Художній текст – слово – образ: лінгвостилістичний аспект : монографія / [М. І. Голянич та ін.] ; за редакцією М. І. Голянич. Івано-Франківськ : Видавництво Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника, 2010. 408 с.
Додаткові електронні ресурси
1. Іванишин Н., Стефурак Р., Пітель В. Національний проєкт : пишемо есе : методичні матеріали для вчителів / Блажко М. та ін. URL: https://essay.nus.org.ua/wpcontent/uploads/2024/01/upd_metodychni_materialy_dlya_vchyteliv.pdf (дата звернення: 06.02.2024).
2. Іванишин Н., Стефурак Р., Пітель В. Національний проєкт : пишемо есе : робочі аркуші / Блажко М. та ін. URL: https://essay.nus.org.ua/wpcontent/uploads/2024/11/robochi-arkushi-dlya-uchnivstva-1.pdf (дата звернення: 07.12.2024).
3. Титаренко Марія. Як написати успішний есей: Кейси від Марії Титаренко. Школа журналістики та комунікації. https://sjc.ucu.edu.ua/news/yak-napysaty-uspishnyy-eseykeysy-vid-mariyi-tytarenko/

Викладач Пітель Віра Мирославівна, кандидат філологічних наук, доцент кафедри української мови